

GÖLHİSAR ÇAM KÖYÜ TARİHİNE KATKI

HAYATİ KUZUCU

(YASAL UYARI.YAZARINDAN İZİN ALINMADAN HER HANGİ BİR ŞEKİLDE YAYINLANAMAZ.)

Çam Köy ,Burdur Gölhisar ilçesi köylerindedir. İlçemizin Denizli Acıpayam sınırında konumlanmıştır.Kuruluş tarihi ile ilgili elde kesin bir kayıt olmamakla birlikte ,Gölhisar çevresindeki bir çok köy gibi 1350 -1400 yılları arasında yerleşim yeri haline gelmiştir.Çam Köyün de içinde bulunduğu Gölhisar Havzasının tarihi, oldukça geniş bir şekilde Dirmil ve Kızıllar bölümlerinde ele alınmıştır.

Meraklısı buralardan faydalanabilir.Bazı rivayetlerde köy kurucularının ;Oğuz Avşarlar'ın Resuloğulları kolundan oldukları ifade edilmektedir Yazılı kaynak olarak Çam Köyle ilgili en eski belge ;1478 yılında yazılan Hamit Sancağına ait 30 Numaralı Osmanlı Tapu Tahrir defteridir.Bu durumda çok öncelerinden bölgede varlığını bildiğimiz Avşarlar'ın o tarihlerde Resuloğulları olarak bölündüklerini kabul etmek biraz zor gibi gözükmektedir.

Köyün ismine kaynaklık eden “Şam “ ismi üzerinde durmakta yarar vardır.Şam bitki türü olan Çam sözcüğünün halk arasında söylenişinden mi çıkmıştır yoksa bilinen Şam şehrinde mi kaynaklanmaktadır?En eski belgelerde kelime “Şam” olarak yazılırken 18.yüzyıldan itibaren bu günde söylenip yazıldığı üzere yani “Çam “ şeklinde geçmeye başlamıştır.Bu çeşit isim değişmesi Gölhisar çevresinde yer alan Kayacık Köyü'nün adında da görülmektedir.Eski Osmanlı tahrirlerinde Kayıcık olan köyün ismi ,18. asır sonlarından itibaren “Kayacık “ haline dönüşmüştür. Yalnız Evkaf Defterlerindeki (Vakıflar) tespitleri bunlardan ayrı tutmak gerekmektedir. Evkaf defterlerinde, Çam Köyü'nün adı , “Şam Köy” olarak devam etmiş hiç bir şekilde değişmemiştir.Mesela aşağıda ele alacağımız üzere , Hicri 1257 -Miladi 1841

tarihli "İcmali Evkafı Der Liva i Burdur" defterinde Köyün adı "Şam" dır¹.

İlk adı olan "Şam" üzerinde durmak yerinde olacaktır.Köy kurucularının, Oğuz Avşarlarla bir alakasının olduğu ve mantığında bunu gerektirdiğini düşünmek doğrudur. Avşarlardan bir kol 12 .ve 13 .yüzyıllardan itibaren Suriye Şam civarına intikal etmişti.Zamanla bölgede büyük bir güç kazanan bu büyük Türkmen topluluğu , yörenin hakimi Memlûklülerle bazen iyi bazen kötü ilişkiler kurmuşlardır.

Tarihçilerce " Halep Türkmenleri" adı verilen bu büyük topluluk içinde Avşarlar , önemli bir güçtü.13.yüzyılın ikinci yarısına doğru Memlûk Devleti ile araları açılan Avşarlar 'ın bazı grupları, Anadolu içlerine ve batısına göç etmişlerdir.Bunlardan büyükçe bir bölüğün Batı Anadolu'ya -Göller yöresine intikal etmeleride- elbette mümkündür.Yeşilova -Karağaç- Gölhisar taraflarına gelmiş olan bu Türkmenler'in - Halep Türkmenlerine genellikle Anadolu'da Şamlu -Şamlı (bunlar genellikle Avşar veya Bayat boylarındandırlar) denilmesi dolayısıyla , hususiyetle Çam Köyü'nü kuranlarında aynı sebeple bu adı aldıklarını düşünmek yerinde olacaktır .

Diğer taraftan Anadolu'da "Şam" ve benzeri adlı topluluklara bakacak olursak : Şambayadı-Şambeğ-Şam Beğişli Konar Göçer Türkman taifesinden,Şamlar Yörük taifesinden -Büyük Şamlı -Küçük Şamlı yine Yörük taifesinden gibi isimlere rastlamaktayız²

Bitki adı olarak Şam (Çam) Kıpçak Türklerince eskiden beri kullanılıyordu³.Arapça kökenli olan bu bitki adı, yer ismi olarak özellikle o tarihlerde çam ağaçlarının çevresinde bol olması sebebiyle söz konusu köye isim olması elbette mümkündür.

Yörede 15. ve 16.yüzyıllarda başka bir ilginç yer adını daha görüyoruz.Burası eski Gölhisar'ın mahallelerinden birisi olan "Şamlu Hacı (Hacu) mahallesidir.

Asıl dikkat çekici bir durumda 1478 yılında yapılmış TT 30'da Şam Köy de "Şamlı"adında bir kişinin yaşamadığıdır⁴.

¹ Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA).TT 0960.Sayfa 2

² Cevdet TÜRKAY,Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak Aşiret Ve Cemaatlar. İstanbul-1979.Sayfa 693-694

³ Hasan EREN Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü.Ankara -1999.Sayfa 79 ⁴ Başbakanlık Osmanlı Arşivi(BOA) TT30.Sayfa 71

yaşayan bir çok Türkmen -Yörük konar göçerin yerleşikliğe zorlandığı malumdur Bilindiği üzere Tahriri defterleri Osmanlı Devleti tarafından daha ziyade vergi toplamak amacıyla yapılmış yazımlardır.Ve tarihimizin en önemli kaynaklarındandır.

Bölgede İlk Osmanlı tahririnin İkinci Murat devrinde yapıldığı sonraki tahrir defterlerinde bu deftere “Köhne Defter (Eski defter) adıyla kayıtlara geçirildiği ancak söz konusu defterin kaybolduğu veya yok olduğu bilinmektedir.

Elimizde bulunmayan “Köhne Defter “ bu gün olsaydı bölge tarihinin bir çok bilinmezinin açıklığa kavuşacağı aşikardır.Şu anda köyle bağlantılı en eski bilgileri 30 Numaralı Tapu Tahriri defterinde buluyoruz.Tapu Tahrir 30'da Şam Köy'ün:.,Behsayış veledi (Oğlu) Menteş ile Mustafa'nın tımarları olduğu ve Şam Karyesinde (Köyü) 57 nüfusun kayıtlı gözükmektedir.İsimler arasında İslami kökenli kişi adları yanın da ,Koçak-Şamlı-Turalı-Durmuş-Bali-Gündoğmuş-Satılmış-Turuk-Dündar gibi eski Türk adları da geçmektedir⁵

Bu tahrirden sonra 1522 tarihli TT 121 'ye bakacak olursak , Şam Köy de 52 Hane ve 86 Nefer yaşamaktadır .Ancak nefer sayısı elbette nüfusu göstermemektedir.Aynı deftere göre , köyün hasılatı ;2852 Akça olarak belirlenmiştir.Yine bu deftere göre köyde, 3 kişi sipahi çocuğu (Asker) yaşamaktadır.Ve babalarının Tebriz seferinde şehit oldukları notu düşülmüştür⁶.Tebriz Seferi ,Yavuz Sultan Selim'in ;1514 yılında yapılan ve zaferle sonuçlanan İran Seferidir.Bilindiği üzere Çaldıran Savaşı ,bu sefer sırasında kazanılmıştı.

Şam Köy ile ilgili 1538 tarihli 438 Numaralı Musahabe -i Vilayet -i Anadolu Defterinde ki bilgiler TT121 'de ki bilgilerle paraleldir.Söz konusu defter de köyün 80 nefer 62 Hane olduğu görülmektedir.Köyde bulunan Şeyh Cüneyt Zaviyesi'nin evkafı olarak 30 dönüm tarla bulunduğu belirtilmiştir⁷.

Daha sonraları bu zaviyenin varlığı devam etmiştir Tarihsiz olan Maliyeden Müdevver .(MAD) 03331 No'lu defterde Şeyh Cüneyt Zaviyesi'nin ...? ovasında bulunan bu otuz dönümlük tarlası ile bağlantılı olarak şu bilgiler bulunmaktadır.

⁵ Başbakanlık Osmanlı Arşivi(BOA) TT30.Sayfa 71

⁶ BOA.TT121.Sayfa 75-76

⁷ BOA.438 Numaralı Musahabe -i Vilayet -i Anadolu Defteri. Sayfa 258

...Karye i Şam'da Şeyh Cüneyt Zaviyesinin evkafından otuz dönüm ...köhne defterde (Eski defterde) Saltanatı Ali Osmani de Murat Han (İkinci Murat) ve Mehmet Han Tabehu tarafından verilmiş ...

Eski bir defter kayıtlarından anlaşıldığına göre, İkinci Murat ve Fatih tarafından Şeyh Ahmet ve Mehmet adında iki kişiye hattı hümayun ile zaviyedarlık verilmiştir.03331 No'lu defterle yeniden evkafı kayda alınan Şeyh Cüneyt Zaviyesi'nin otuz dönümlük tarlası ,Genç Ali(Yusufça Köyü ve Şam Köy yakınlarında bulunan bu köy zamanımıza ulaşmamıştır.) Karyesinden Şeyh Ahmet ve oğlu H.... ve Mehmet ellerindeki hattı hümayun ile mutasarrıf olduklarını ve ayendeye - ravendeye hizmet ettiklerini öğreniyoruz⁸.

Aynı zaviyenin vakıf kaydı dolayısıyla yukarda sözünü ettiğimiz Hicri 1257 -Miladi 1841 tarihli "İcmali Evkafı Der Liva i Burdur " defterinin 2.sayfasında, şu satırlarla yer aldığını görüyoruz.

"Karye i Şam da Şeyh Cüneyt Zaviyesinin evkafından otuz dönüm yeri Şeyh Ahmet ve Şayh Mahmut tasarruf idüp ayende ve ravendeye hizmet iderler ⁹.

Defterin üçüncü sayfasında köyde bulunan camiye ait bir vakıf kaydı da yazılmış.Bu kayıta şunları vardır.

"Karye i Şam da onbeş dönüm vakıf yer olup her kim imam olursa tasarruf ide"¹⁰

Şam Köy'ün 1505 yılında Şah Kulu isyanı ve çapulundan bütün Gölhisar Bölgesi'nin etkilendiği üzere zarar gördüğü mutlakdır.

1763 yılında Gölhisar Ayanı Dengereli Şeyh Hüseyin oğlu Hacı Osman'ın bir vergi meselesini bahane ederek Şam Köyünde aralarında bulunduğu.bir çok köye baskınlar düzenleyip büyük zararlar vermiştir¹¹.

Çam Köy ,1787 senesinde yine bu aileden Hasan'ın ,Yusufça ve İshak Köyleri ile beraber hışmına uğramıştır¹².

⁸ BOA MAD 03331.Sayfa 69

⁹ BOA.TT 0960.Sayfa 2

¹⁰ BOA.TT 0960.Sayfa 3

¹¹ BOA.C.T.ADL 1904

¹² Bakınız sitemiz "Burdur Tarihinin Hususiyetleri " bölümü.

1828 tarihinde Türkemiş(Burdur ve Kazaları ile Karaağaç ı Gölhisar yani Acıpayam'ın oluşturduğu idari birim) Voyvodası Karaosmanzade Ebubekir Ağa'nın zulmünü görmüştür.

Tarihsiz ve halen Osmanlı Arşivinde bir dosya içinde bulunan başka bir arşiv belgesinde , Şam Köy de yaşayan ahalinin kimler olduğu hususunda bize oldukça aydınlatıcı bilgiler verilmektedir Ne yazık ki belge tam değil oldukça eksiktir. Osmanlı arşivinde bulunan ve üç yapraktan ibaret olan vesikalar tarihsizdir.Yapraklardan ikisinde ahali adları varken üçüncüsü farklıdır.İki yaprak içindeki bazı ibarelerden Tanzimat sonrasına ait olduğu bellidir.Nitekim isimlerin bir kısmının yanına kırmızı mürekkeple "Redif" veya "Mansure de" şeklinde açıklamalar yapılmıştır.

Yeniçeri ocağının kaldırılmasıyla İkinci Mahmut döneminde 1826 'da kurulan yeni orduya, "Asakari Mansure i Muhammediye " adı verilmiştir.Mansure" aslında bu ordunun erlerinin kısaca ismidir.Batı tarzı eğitim yapılan bu ordunun yetersiz kaldığı görülünce, daha ziyade iç güvenliğe yönelik olarak bu sefer Redif" adıyla 1834'te başka bir askeri yapılanmaya gidilmiştir.Bu ordunun askerlerine de "Redif" askeri denilirdi¹³. Redif ve Mansur 'den kastedilen işte o sırada asker olan şahıslardır.Mansure'de yaş sınırınının 20 olduğu gözlemlenirken aynı yaşta olanların bazılarının asker gözükmeyişlerinin sebebi askere alınacakların kura yoluyla belirlenmeleridir.

Bizce bu iki yaprak, 1839'da yapılan Osmanlı Devrinde gerçekleşen ilk nüfus sayımı ile ilgili bir defterin parçalarıdır.Tarihi bir öneme sahiptirler.Bu sayımda ülkede sadece erkekler sayılmış, kadınlar ise sayıma dahil edilmemişlerdir..Erkek çocukların da en az bir yaşında olanları sayıma tabi tutulmuşlardır.

Ayrıntı olarak defterde göze çarpan 15.,16.,ve 17.yüzyıllarda köyün adı "Şam "olarak yazılırken 19.yüzyıl da artık "Çam " olarak değişmesidir(Evkaf defterleri hariç)..

¹³ Musa Çadırcı,Anadolu'da Redif Askeri Teşkilatının Kuruluşu, DTCF, Tarih AraştırmalarıDergisi VII- XIII/ 14-23 (1975), s.63-75.

Yapraklardan birinin baş tarafında kırmızı mürekkeple : “KARYE İ ÇAM TABİ İ KAZA İ GÖLHİSAR I HAMİD” açıklaması mevcuttur.

Bu yaprakta ki isimler:

Öteki yaprakta böyle bir açıklama yoktur.

1-Uzun boylu kumral sakallı Molla Mustafa oğlu İbrahim. Yaş-40

2-Uzun boylu sarı sakallı Hacı Halil Oğlu Hüseyin.Yaş -35

3-Uzun boylu kumral bıyıklı Hacı Ahmet oğlu Hüseyin. Yaş-35

4-Uzun boylu kır sakallı İbrahim oğlu Koca Hacı.Yaş-60

5-Uzun boylu kumral sakallı Nasuh oğlu Mustafa.Yaş-30

6-Uzun boylu kır sakallı İsmail oğlu Osman Efendi.Yaş-40

7-Uzun boylu ak sakallı K... Bekir oğlu Bekir Yaş- 80

8-Oğlu uzun boylu kumral bıyıklı Osman .Yaş-40

9-Oğlu Hüseyin.Yaş-40

10-Uzun boylu kır sakallı Osman oğlu Ali .Yaş-70

11-Oğlu Yakup .Yaş-5

12-Uzun boylu kır sakallı Salih oğlu Ali. Yaş-60

13-Uzun boylu ak sakallıoğlu Deli Hasan.Yaş -80

14-Oğlu uzun boylu kara sakallı Halil-26

15-Diğer oğlu uzun boylu ter bıyıklı Hüseyin .Yaş-20

16-Diğer oğlu Süleyman.Yaş -7

17- Diğer oğlu İsmail.Yaş -4

18-Kara Mahmut oğlu Halil.Yaş 12

19-Uzun boylu kır sakallı.Süleyman (Baba adının yazılı olduğu yer kopmuş)

20-Oğlu Durmuş.Yaş -20

21-Okcu oğlu .Uzun boylu kara sakallı Ömer oğlu Nacak(?) Ömer.Yaş -35

22-Uzun boylu sarı sakallı Molla İbrahim oğlu Kocagöz Osman.Yaş - 25.Redif

(Asker)¹⁴

23-Uzun boylu kara sakallı Hüseyin oğlu Demirci Musa.Yaş-36

- 24-Uzun boylu kır sakallı.Osman oğlu Deli Hasan .Yaş-90
- 25-Oğlu Hasan
- 26-Uzun boylu bıyıklı Osman.Yaş-30 .Mansurede (Silah altında ki Asker)
- 27-Diğer oğlu orta boylu ter bıyıklı İbrahim .Yaş-20.Mansurede (Silah altında ki Asker) 28-Orta boylu köse sakallı Süleyman oğlu Hacı Osman .Yaş-33
- 29-Oğlu Osman .Yaş-5
- 30-Diğer oğlu Bayram .Yaş-2
- 31-Diğer oğlu İsmail .Yaşı -1
- 32-Orta boylu kara bıyıklı Koca Veli oğlu Mehmet.Yaş-25
- 33-Biraderi uzun boylu ter bıyıklı Halil.Yaş- (Yırtık) Mansure de
- 34-Uzun boylu sarı bıyıklı Eğilmez İbrahim oğlu Halil .Yaş 20 35-Biraderi Süleyman .Yaş-8
- 36-Diğer biraderi. Ahmet.Yaş-5
- 37-Bu bölüm kopmuş
- 38- Bu bölüm kopmuş
- 39- Bu bölüm kopmuş
- 40- Bu bölüm kopmuş

İkinci yaprak da bulunan isimler büyük bir ihtimalle başka bir yere ait olmalıdır ; çünkü 13 .numaradan başlamakta ve ayrıca hane sahibi yani vergi mükellefi olan kişiler birinci yaprakta olan hane numaralarını da taşımaktadır.Anlaşılan bu bölümün birinci sayfası da kayıptır.Halbuki birinci yaprağın devamı olsaydı bu şekilde numaralanması mümkün değildi.İkinci yaprağın, Gölhisar Kazası'nın başka bir köyüne ait olduğu bellidir. Şahısların eşkallerini belirlemek amacıyla vücut boyları hakkında bilgi verilirken , Çam Köy 'de hemen hemen her şahsın uzun boylu , ikinci yaprakta yazılanların ise genellikle orta boylu oldukları belirtilmiştir.

Birinci yaprakta otuz altı kişi eksiksiz yazılırken bunun yanında dört kişinin isimlerinin bulunduğu bölüm kopmuş olduğu sonuçta toplam kırk ,ikinci de ise tam olarak yetmiş insanın yer aldığı görülmektedir.

.Ancak; biz bu yaprakta kayıtları bulunanların da adlarının verilmesinin doğru olacağı düşüncesindeyiz.

13-Oğlu Őaban Yaş-15

14-Diğer oğlu Mahmut.Yaş-10

15-Orta boylu sakallı Yusuf oğlu Ahmet .Yaş-60

16-Orta bolu kır sakallı Molla İsmail oğlu Ali.Yaş-?

17-Oğlu Hasan Ali.Yaş-8

18-Diğer oğlu İsmail.Yaş-5

19-Orta boylu kır sakallı Hacı Musa Kara Ömer.Yaş-50

20-Oğlu Orta boylu E....Yaş-15

21-Diğer oğlu Mehmet .Yaş-6

22-Uzun boylu kara sakallı Hacı Musa oğlu Ahmet.Yaş-40

23-Oğlu Mustafa .Yaş -12

24-Diğer oğlu Őerif.Yaş-8

25-Diğer oğlu Yusuf .Yaş-5

26-Uzun boylu kır sakallı Koca Bekir oğlu Ahmet .Yaş-35

27-Oğlu Ebubekir.Yaş-1

28-Orta boylu kumral sakallı Emrullah(?..) oğlu Ali Yaş-45

29-Oğlu Süleyman .Yaş-1

30-Diğer oğlu uzun boylu kumral bıyıklı Ahmet.Yaş -20 .Mansure de

31-Kısa boylu sarı sakallı Demirci Osman Oğlu Ahmet.Yaş -32 32-Oğlu

İbrahim.Yaş-1

33-Uzun boylu sarı sakallı Hacı Musa oğlu Ali.Yaş -40

34-Orta boylu kumral sakallı Kara Osman oğlu Ahmet 20

35-Oğlu Osman .Yaş -7

36-Diğer oğlu Mahmut.Yaş-4

37-Orta boylu ak sakallı Hasan oğlu Ömer.Yaş 60

38-Oğlu Hasan 12

39-Diğer oğlu Durmuşali.Yaş -1

- 40-Uzun boylu kumral sakallı İsmail.
- 41-Oğlu Ali.Yaş 1
- 42-Uzun boylu kumral sakallı İsmail oğluHüseyin .Yaş -55
- 43-Oğlu Ahmet .Yaş -1
- 44-Orta boylu kara sakallı Abdi (?) oğlu Hamza .Yaş-30
- 45-Kısa boylu kumral skallı Osman oğlu Ahmet Ali .Yaş -30
- 46-Ömer oğlu Mustafa Yaş -2
- 48-Orta boylu ,kara sakallı Yusuf oğlu Mehmet.Yaş 20
- 49-Oğlu Ali .Yaş -5
- 50-Diğer oğlu Murat..Yaş -1
- 51-Orta boylu kara sakallı İsmail oğlu Ekiz Hüseyin.Yaş -
- 52-Orta boylu kır sakallı Hamz a oğlu Ebubekir .Yaş -50
- 53-Orta boylu kara sakallı Hamza oğlu Mustafa .Yaş-30
- 54-Abdi oğlu Mustafa.Yaş-2
- 55-Orta boylu kır sakallı Berber Musa oğlu Hüseyin.Yaş-55
- 56-Orta boylu kır sakallı İbrahim oğlu Halil .Yaş -57
- 57-Orta boylu ter bıyıklı İbrahim.Yaş -20
- 58-Orta boylu ter bıyıklı Ömer(Ahmed'in babası)Ahmet oğlu Ali .Yaş 18
- 59-Biraderi Ramazan .Yaş- 5
- 60-Molla Ahmet oğlu Ali.Yaş -5
- 61-uzun boylu kumral sakalı sarı oğlu Hacı Mustafa oğlu Osman .Yaş 40
- 62-Oğlu İbrahim.Yaş -1
- 63-Kısa boylu kara sakallı C...ci Halil oğlu Celi(?)
- 64-Oğlu Ali..Yaş-3
- 65-Orta boylu kır sakallı Kara İbrahim oğlu Ömer. 67-
.....oğlu İbrahim.Yaş -15
- 68-Diğer oğlu Ali.Yaş-8
- 69-Diğer oğlu Mustafa .Yaş -3
- 70-Oğlu orta boylu ter bıyıklı Ali.

Köy ile bilgi bulduğumuz başka bir kaynak da 1291 Hicri Miladi 1874 Konya Vilayet Salnamesidir.Salnameye göre Çam Köy,Konya Vilayeti Burdur Sancağı Tefenni Kazası Gölhisar Nahiyesine bağlıdır . 152 Nüfus ve 55 Hanedir.Kazaya mesafesi beş saat ,nahiyeye ise iki saattir¹⁵.

Çam Köy tarihi ile ilgili olarak çalışma yapacaklara faydalı olacağını düşünerek , belgeler ışığında tarihi bir süreci ele almaya çalıştık. Malesef Gölhisar Kazası Temettuat Defteri içinde bulunan Çam Köy bölümünü inceleyemediğimiz için araştırmamız da eksiklik olduğunun farkındayız . İlerde bu defterinde incelenmesiyle büyük bir eksiklik giderilecektir.

30.03.2009

<http://burdurtarihi.com>

¹⁵ Hicri 1291 Konya Vilayet Salnamesi (Eski harflerle).Sayfa 167.